

בלבבי משכן אבנה

כל החומר המופיע בעלון זה חדש

שו"ת: משנתו של מוהר"ן ד"ל

י"ג עיקרים

עבודה רק לה' היסוד החמישי

עד כאן הרמב"ם צייר את הצד החיובי, והוא, שצריך לעבוד את הבורא ית"ש, אך לכאורה, לא זו עיקר סוגיית היסוד בדברי הרמב"ם ביסוד החמישי, עיקר סוגיית היסוד היא הצד השלילי אשר אותו ממשיך הרמב"ם ואומר:

ושלא יעשו כזה למי שהוא תחתיו במציאות מן המלאכים והכוכבים והגלגלים והיסודות ומה שהורכב מהם,

עבודת לבורא ולא לזולתו - מכח עבודת

בלשון ברורה מאד, מבואר כאן בדברי הרמב"ם שהאדם צריך לעבוד רק את הבורא יתברך שמו, ולא לעבוד את זולתו. ונתבונן, מדוע נצרך לעבוד את הבורא יתברך שמו, ולא לעבוד לזולתו.

תשובה לדבר: "הוא אביך קנך הוא עשך ויכונך" (דברים לב ו), הקב"ה עשה אותנו, אנחנו נבראים שלו, והוא קנה אותנו לעבדים גמורים ביציאת מצרים, ולכן אנו צריכים לעבוד רק אותו. ומצד כך, כל עבודה לזולתו היא שקר, היא לא אמיתית.

יש להבין זאת ברור, עבודתנו את בוראנו איננה עבודה כשלעצמה, אלא כל עבודתנו אותו יתברך שמו הינה מכח היותנו 'עבדים'. וזהו ענין ה'עבודה' שנקראת כך מלשון 'עבד' - 'עבדות'. כל פרט בעבודתנו את הבורא לא נובע מהפרטות של אותה עבודה, אלא הוא נובע מהכללות שאנחנו עבדיו.

שני סיבות להיותנו עבדי הבורא

לפי"ז צריך לבאר, מדוע אנחנו עבדיו של הבורא. ובכן, ישנם שני סיבות ברורות לכך: א. כדוגמת אדם שקנה עבד, כך גם הקב"ה קנה אותנו ביציאת מצרים. ב. דוגמה נוספות, כדן אדם שקנה עבד ושפחה, והעבד נשא את השפחה והשפחה הולידה ולד, למי שייכים הולד - לאדון. כשם שהשפחה והעבד הם קנייניו של האדון, כך גם הולד הוא קניינו של אדון. ומצד כך, כיוון שאנחנו נעשנו ע"י הבורא יתברך שמו, כביכול אומן קונה בשבח כלי, אנו מעשה ידיו שלו, ולכן אנו

שייכים לו. אלו הם שתי הגדרות כלליות מדוע אנו שייכים לבורא ית"ש.

בלשון כללית זה נקרא 'קין והבל'. 'קין' עניינו שאנחנו שייכים לבורא עולם מצד הקנין, 'הבל' עניינו שאנו שייכים לבורא עולם מצד שבראנו, וכלשון הכתוב: "ויפח באפיו נשמת חיים" [כלומר, כביכול 'הבל' פיו ית"ש]. אלו הם שני השורשים שמחמתם אנחנו עבדים של הבורא, או כי הוא עשה אותנו בנפיחת פיו ית"ש, או מחמת הגילוי שהוא קנה אותנו.

הגילויים הללו זה גילויים בישראל, הוא קנה אותנו ביציאת מצרים, וביפח באפיו נשמת חיים זה נאמר באדם הראשון, שאר אומות עולם שייכים לשורש שנאמר בו ויצר את האדם עפר מן האדמה, אבל הויפח נשתמר לישראל, מצד כך אנחנו קנויים לו גם מצד הקנין וגם מצד ההבל. זה שורש קניינים של כנסת ישראל ועבודתם, הן מצד הקנין והן מצד ההבל.

אם כן, נמצא שאנחנו צריכים לעבוד את הבורא יתברך שמו משום שאנחנו עבדיו, ומדוע אנחנו עבדיו - כיוון שהוא קנה אותנו, ועשה אותנו, וכלשון הפסוק: "הוא אביך קנך הוא עשך ויכונך", וזהו חיבורם גם יחד.

ברם, כאן יש להבין, הרי בהמשך דברי הרמב"ם כאן כתוב טעם אחר מדוע אנחנו צריכים לעבוד את הבורא יתברך שמו:

לפי שכולם מוטבעים ועל פעולתם אין משפט ולא בחירה אלא לו לבדו ה' יתברך שמו.

מהי הסיבה שאנו צריכים לעבוד את הבורא יתברך שמו ולא את זולתו, אומר הרמב"ם: **ושלא יעשו כזה למי שהוא תחתיו במציאות מן המלאכים והכוכבים והגלגלים והיסודות ומה שהורכב מהם, [מדוע -] לפי שכולם מוטבעים ועל פעולתם אין משפט ולא בחירה אלא לו לבדו ה' יתברך שמו.**

מבואר כאן ברמב"ם שהטעם שצריך לעבוד את רק הבורא יתברך ולא לזולתו, מפני שלבורא יש בחירה. ודבר זה צריך ביאור, מדוע זוהי הסיבה שמחמתה צריך לעבוד את הבורא יתברך שמו ולא לזולתו. ויתר על כן יש לשאול, וכי מפני כך ראובן יעבוד את שמעון ח"ו מחמת שלשמעון יש בחירה. ■

המשך בע"ה שבוע הבא מתוך סדרת 'דע את אמונתך' - י"ג עיקרים לרמב"ם, היסוד החמישי.

ובמאמרו (שם שם, י"ב): "כי שמש ומגן ה' אלהים", נתכוון לכך שהויתו יתעלה מרעיפה שפעת אור על אלה שזכו ל"פגיעה" הדור מה לאור, כמו שנאמר (שם ל"ו, י'): "באורך נראה-אור".

הדבר הדק ביותר שיש בבריאה זהו ה'אור'. הוא ראשון הנבראים, כמו שנתפרש להדיא בתחילת פרשת בראשית: "ויהי אור". וכאשר באים לבטא התגלות של דבר עליון, קוראים אותו בשם: 'אור'. וסיבת הדבר היא, ראשית כל מצד פשוטו, כשם שיש אור שהאדם יכול לראות בעיניו, כך גם יש אור שהנפש רואה אותו.

יתר על כן, האור נקרא כך מלשון 'בהירות'. העוה"ז זהו עולם של תערובת, עולם של ערפול. יסוד העפר יסודו חושך, ולכן הוא מעיב ומסתיר. כאשר יש חושך - "וימש חושך", מגששים כעיור באפלה. לעומת זאת, העולם הפנימי הוא עולם רוחני, שמהותו הוא בחינת 'עולם ברור ראיתי'. ומצד כך זוהי הסיבה שדבר עליון נקרא 'אור', מפני שכאשר יש אור - מתגלה בהירות. ואלו הם דבריו כאן: לכך שהויתו יתעלה מרעיפה שפעת אור על אלה שזכו ל"פגיעה" הדומה לאור.

אמנם, ממשיך ר"א בן הרמב"ם ואומר, ש"פגיעה" לא רק דומה לאור, אלא יתר על כן:

**ואכן יש בו עונג רוחני שלם המושג בדרכו
כזה המורגש באור השמש על ידי החושים.**

בעולם החומר, כאשר האדם נמצא ביום גשום ועב, והעננים מכסים את השמש, ולרגע פתאום נעשה מרווח מסוים בין העננים לזמן-מה, והשמש מאירה דרך אותו מרווח, הרי שהאדם העומד כנגד מרגיש כאילו השמש מלטפת אותו ועוטפת אותו בתוכה, והוא מרגיש בכך חמימות ונעימות. הוא לא מרגיש רק את החמימות הגופנית, אלא הוא יכול גם להרגיש כמו ליטוף פנימי של דבר שחובקו בתוכו.

מעין כך גם בעולם הרוחני, כאשר הנפש מגיעה למדרגה של ה"פגיעה" הדומה לאור, זו לא רק בהירות הדעת, אלא בנוסף לכך, כיוון שכל דבר בנוי מאור וכלי, הרי שמצד האור זוהי בהירות הדעת, אך מצד הכלי זהו אור כפשוטו, וזהו שנאמר כאן שבכלי יש בו עונג רוחני שלם המושג בדרכו כזה המורגש

פרק י' | בשעת העסק והעיון בתורה

כלומר נתבאר בדברי חז"ל "שאין תורה אלא קב"ה", ביאור הדברים יש בזה כמה וכמה פנים אבל פנים אחד של דבר, שמציאותו יתברך שמו-התגלותו של הבורא עולם אינה אלא ע"י מציאות של תורה, זה נקרא "קב"ה תורה אקרי" כלומר זה שמו כך הוא נקרא כל דבר נקרא. על שם גלוי על שם פעולתו, וקב"ה תורה אקרי, פעולתו שע"י כן הוא מתגלה על שם כן הוא נקרא זה תורה, אבל ודאי שפשוט וברור שבעומק המעמקים, התורה הוא נאצלת ממנו יתברך שמו אבל בשם שבדבר, כמו שאומרים חז"ל, כמה וכמה שמות שיש לקב"ה, שם העצם שאר שמות, שמות שאינם נמחקים, שמות נמח-קים, יתר על כן כינויים וכדומה, באותו יחס נאמר "ואולפינא קודשא בריך הוא תורה אקרי" שזה שמו של הקדוש ברוך הוא שזה גילויו.

וגם כי שורשה העליון של התורה קדושה, הוא בעליון שבה-עולמות הנקראים עולמות אין סוף.

א"כ התה"ק נקראת "עולמות אין סוף". כמו שהוזכר לעיל נאמר על התורה - "ארוכה מארץ מידה ורחבה מיני ים", אז כשהאדם בוקע למעמקי התורה "שנעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק לעולם". הוא נדבק אז במדריגה שהתורה נקראת עולמות אין סוף.

בודאי שמעמקי התורה היא אופן של אין סוף, אבל יתכן שהאדם העוסק בד"ת לא נמצא במדריגה הזו בהתגליא של הדבקות באין סוף רק כאשר האדם עוסק בתורה לשמה ובו-קע למעין המתגבר ונעשה כנהר שאינו פוסק, אז הוא נדבק במדריגת התורה שנקראת עולמות אין סוף. - סוד המלבוש הנעלם הנזכר בסתרי פליאות חכמה מתורת רבינו האר"י ז"ל

בלשון פשוטה וברורה: נתבאר בדברי חז"ל שהתורה הקדור-שה היא הראשית, קב"ה נקרא ראשית, אבל ראשית הנא-צלים זו התורה הקדושה, ומצד כך יש שתי הגדרות בדברי רבינו האר"י ז"ל שהביא הנפש החיים, מה היחס שהתורה נקראת, יחס אחד היא נקראת מלבוש, היחס האחר שהתורה

נקראת קו. ■ המשך בע"ה בשבוע הבא מתוך קובץ שיעורים על ספר נפש החיים שער ד'

פרק ח | התמימות וההשכלה שבתורה

חשבונות רבים היונקים ממקום הפשיטות

ועל כן העצה והאופן להינצל מאותו שיבוש, הוא האיזון בכוחות הנפש בין כח התמימות והפשיטות לכח ההשכלה והחשבונות הרבים.

כאשר כוחות אלו מאוזנים בנפש האדם, אזי מצד אחד יש גם את עומק העבודה שהיא הלימוד באופן של החשבונות הרבים, ובעיון רב כמעט עד אין קץ, כל אחד לפי שיעור עיונו בעסק התורה. אבל מאידך, זה לא הופך להיות חשבונות רבים כמציאות לעצמם, שהם השורש של עולם הקלקול ושורש החטא. אלא, אלו חשבונות רבים שלעולם יונקים ומקבלים את הארתם מהמעמקים של "האלוקים עשה את האדם ישר" - מהמקום של הפשיטות והתמימות.

ומי שלא מאזן בין כח התמימות והפשיטות לכח ההשכלה והחשבונות הרבים שבנפשו, אזי פעמים רבות מאוד הוא יכול להגיע לחשבונות הרבים של הקלקול עד כדי שיבוש ע"י חריפותו והשכלתו.

ולכן כפי שהוזכר, הצורה הפנימית של הדברים היא, האיזון בכוחות הנפש בין הכח הפנימי של הישרות, הפשיטות, והתמימות, (בדקות אלו הם כמובן דברים חלוקים, אבל שורשם אחד) לבין כח החשבונות הרבים של ההתבוננות בעסק דברי התורה. וכשיש איזון ביניהם, אזי המושכל ראשון של האדם טהור יותר, והשכל הישר שלו נשמר בטהרתו יותר ויותר.

השקטת המחשבה - חיבור למקום הפשיטות והתמימות

פנים נוספות ועמוקות יותר של הסוגיה, הם הדברים שהוזכרו בסוף הפרק הקודם. שחלק מצורת העסק בדברי תורה, הוא הלימוד באופן של מחשבה והשקטה, ושוב מחשבה והשקטה וכו', ולא באופן של מחשבה תמידית.

בסוף הפרק הקודם, עסקנו בכך זה ביחס לכך שעל האדם לחזור לשורש הדברים בפנים שונות ואחרות. אבל כעת לעינינו, ההשקטה שהאדם יוצר בנפשו זו היא בעצם היציאה מהחשבונות הרבים למקום של הפשיטות והתמימות.

ככל שצורת העסק של האדם בדברי התורה, תהיה באופן שהמחשבה איננה מתמדת כל הזמן ברציפותה, אלא המחשבה נעשית באופן של רצוא ושוב, והאדם חושב, וחוזר למקום הפשוט והשקט יותר. אזי ע"י כן הנפש מתאזנת בשורשה, בין הכוחות של מקום ההרכבה למקום של הפשיטות. והאדם מחובר באופן מתמיד בשורש היניקה של נפשו למקום החיבור הפנימי של תורת ה' תמימה. ואפילו שהוא יוצא כל יום למקום של החשבונות הרבים, אבל החשבונות הרבים הללו הם רק צד אחד של מטבע.

באור השמש על ידי החושים, ובמקום הזה, האדם מרגיש את קרבתו יתברך שמו כחמימות בפועל, עד כדי כך שאברי גופו יכולים להתחמם כמו שהם מתחממים מאור השמש.

אך יש בו סכנת אבדון למי שאינו יכול לסבלו, כמו שנאמר בתורה (שמות י"ט, כ"ב): "וגם הכהנים הנגשים אל-ה' יתקדשו, פן-יפרץ בהם ה'". וכן מסופר בתולדות קדמונינו (חגיגה י"ד): "בן עזאי הציץ ונפגע". ודומה הדבר לסכנת אור השמש למי שמסתכל בה, שסופו לאבד ממאור עיניו מפני שלא יוכל לעמוד באורה אם יעז להסתכל בעין השמש ולא יאמר די בקרני האור המגיעות עדין; או לסכנה שישרף בחומה אם ישב בה עירום וחשוף בלי מגן מחמתה.

במשל, כאשר מסתכל בשמש, מובן מהי הסכנה, או שיאבד את מאור עיניו מאור השמש או שישרף בחומה. אך יש לבאר מהי הסכנה בנמשל, כלומר, מהי הסכנה בכך שמתגלה לאדם מדרגה שהיא למעלה ממדרגתו.

ובכן, ישנם שני אופנים בכך: א. אופן ששואל שאלת 'מה לפנים'. ב. אופן שמתבונן במדרגה שהיא למעלה ממה שהוא הורשה להתבונן בה, שזהו בבחינת 'בן עזאי הציץ ונפגע'.

ועומק ביאור הסכנה הוא כדלהלן. כל דבר שהאדם רואה, יש את עצם הדבר הנראה, ויש את הקליטה של הדבר הנראה. הדוגמה לכך היא, כפי הנאמר בפרשת שלח, שבני ישראל שהגיעו לארץ ישראל ראו שם בני ענק, ובאמת, הקב"ה התכוון לטובה, שהנמצאים בארץ ישראל יהיו כל כך ענקים עד כדי שהם לא ירגישו בביאת בני ישראל לארץ, אך בני ישראל בני ישראל פירשו זאת באופן הפוך, באומרם שזוהי "ארץ אוכלת יושביה".

ואם כן, יש מה שהאדם רואה, ויש מה שהאדם מפרש. והן הן הדברים במראה הנבואה, כמו שמאריך הרמח"ל בספרו קל"ח פתחי חכמה, שיש את מראה הנבואה, ויש את פתרונו. מראה הנבואה הוא מה שהנביאים ראו, והפתרון הוא לפי ערך השגת הנביא, כפי ערך השגתו מתבאר ומתבהר לו מה שהוא ראה במראה. ■ המשך בע"ה בשבוע הבא - מתוך

שאלה משנתו של מוהר"ן ז"ל

לכבוד מורינו ורבינו ... שלו' רב.

רב תודות על תשובותיו שהיו לי למשיב נפש כמים קרים על נפש עיפה. עיינתי והתבוננתי בדברי הרב טובא אך עדיין לא התיישבו בליבי גדרם והבנתם של דברים בדיוקא.

וכן עלו בדעתי שאלות נוספות בעניין המסתעפות.

שאלתי לרב בעניין הדרכה לחפץ ללכת במשנתו של מוהר"ן ז"ל בדרך הלימוד. והיוצא מתוך תשובתו של הרב שהמהלך הוא כך:

להתרגל לגרוס הרבה בפשיטות עם חיבור שכלי והתקשרות, שע"י שגורס הרבה דבק בפשיטות שבחכמה וע"י דבק במאין תמצא ואח"כ כשלומד שוב אין זה בינה כפשוטו אלא 'עיון נובע' בחינת נחלנובע מקור חכמה - מהאין תמצא.

א. האם הרב יכול לקרב הדברים יותר אלינו מהו לגרוס הרבה בפשיטות מה גדרו וכיצד מתראה למעשה.

לדוגמא: האם הגדר הוא ללמוד ולהבין פשוטם של דברים, כלימוד בקיאות הידוע, ורק הדגש על ריבוי כמותי או היסוד הוא באופן תנועת הנפש למיגרס, וכמובן מתוך ניסיון אמיתי להבין, אך לא מתעקש להבין וממשיך לגרוס ונפק"מ בכמות: שאם הכוונה להבין כצד ראשון צע"ג איך אפשר להספיק כמות גדולה של דפי גמ' עם תוס' למי שמרגיש שבלי עיון מתון מתון לא מבין כמעט כלום (והרי תורתו של מוהר"ן לכולם נאמרה....) וכן שו"ע עם ש"ך וכיו"ב איך יתכן 'לגרוס' אף למי שלמד הגמרות וכ"ש למי שלא למד ואם כצד שני מובן יותר אך עדיין להבין בדיוק האכן הכוונה לדוגמא להתיישב ולגרוס לדוגמא 10 דפים עם תוס' ביממה אחת?

ב. ביתר פירוט אם אפשר מה הגדר ב'חיבור שכלי' והתקשרות?

ג. " אח"כ שכלומד שוב אין זה בינה כפשוטו אלא מאין תמצא " - כיצד זה עובד ונפק"מ לאופן הלימוד בפועל.

האם בפעם שניה לומד בעיון הרגיל ורק המעיינות יפתחו יותר ממילא וייקל העיון או הכוונה שגורס כמו פעם ראשונה 'והמעיינות נפתחים'?

ד. האם יש קשר בין מהלך הנ"ל של מוהר"ן ז"ל למובא בספר "שאל ליבי" של הרב שליט"א שמבאר הדרכה ללימוד כל ספר שהוא פעם ראשונה לעבור עליו מהר ופעם שניה בעיון קטע קטע היטב?

תמורה (טז, ע"א) - אמר רבא א"ר יצחק, אמרה לו, מה חמור זה כיון שאין לו מאכל באבוסו מיד צועק, כך אשה כיון שאין לה תבואה בתוך ביתה מיד צועקת.

והבן שיש בחינת אבוס דקדושה, בחינת שלמה כנ"ל (בב"מ פו, ע"ב). ויש בחינת אבוס דקלקול. והוא נחלק לב' חלקים. א. שפע רב בקלקול. ב. חוסר שפע. ועד השתא נתבאר בעיקר בחינת שפע רב בקלקול. והוא בחינת מ"ש (ב"ק, פה, ע"ב) אין מגדלין חזירים בכל מקום. ת"ר, כשצרו בית חשמונאי זה על זה, היה הורקנוס מבפנים ואריסטובלוס (אבוס-ריסטול) מבחוץ, ובכל יום היו משלשלים להם בקופה דינרין והיו מעלים להם תמידין (למקום ביהמ"ק בחינת אבוס דקדושה כשנת"ל), היה שם זקן אחד שהיה מכיר בחכמת יונית, א"ל כל זמן שעוסקים בעבודה אין נמסרין בידכם, למחר שילשלו דינרין בקופה והעלו להם חזיר וכו'. וזהו בחינת אבוס דקלקול. ובדקות, שורש אבוס הוא בבהמה שמעלה גרה, וחזיר אינו מעלה גרה, והרי שהעלו אבוס דקלקול, חסר.

וכן שורש חורבן הבית שהיה מקום אבוס דקדושה, נחרב ע"י קלקול האבוס, כמ"ש (גיטין, נו, ע"א) במעשה ששדר הקיסר עגלא תלתא דאית ביה מומא בניב שפתים או בדוקין שבעין, ואמרו שם, סבור רבנן למיקרביה משום שלום מלכות, (ובדקות, ביהמ"ק עיקר הקרבתו ע"י ישראל, מאכל גבוה. ומקבלים נדרים מן העכו"ם, שזהו בחינת תוספת של אבוס, ודו"ק), א"ל ר' זכריה בן אבקולס (אבוס - קל) יאמרו בעלי מומין קריבין לגבי מזבח, וכו', אמר ר' יוחנן ענוותנותו של ר' זכריה בן אבקולס החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו.

ושורש הקלקול בעגל, שנעשה ע"י אבוס דקלקול, ריבוי שפע כמ"ש, בחינת ודי זהב, כסף הרבתי להם ויעשו הבעל. וכמ"ש חז"ל (תיקוני זוהר, קמד, ע"א) בזמנא דאתמר בערב רב ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב, אזדמנת תמן, וארמי כלא אהרן בנורא, ונפקת עגלא דיוקנא דשור וחמור, בההוא זמנא צווחת רוח"ק ואמרת, ידע שור קונוהו וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע עמי לא התבונן.

ויש חסרון של אבוס, שנחסר מאכל באבוס. ויש בו בחינות. א. אוכל שאינו ראוי. וכלשון הרמח"ל (מס"י, פרק טו) וכך יהיה שבע אם אכל ברבורים אבוסים, כמו אם אכל לחם קיבר אם אכל ממנו כדי שביעה. ב. חוסר מאכל. והוא היפך מהות אבוס, כי מהותו ריבוי אוכל, וחסרון אוכל היפוכו ממש.

עקב | כ-ו

וכל מדוי. וכל, כו-ל. כנודע עד מאוד, כ"ו גימט' שם הוי"ה. שהוא הפנימיות והתוך של כל הבריאה והכל סב סביבו. תוך, ת-כו. וממנו מתפשט חיות כל הבריאה, בחינת ברוך, כו-בר, הברכה, המשכה, בבחינת "אורך ימים בימינה", אורך אך-כו. ודרשו חז"ל, אין כבוד אלא תורה, שנאמר כבוד חכמים ינחלו. כבוד, כו-בד. וכנודע שנשמת האדם נקראת כבוד, למען יזמרך כבוד, כמ"ש בבעל המאור, וכן נשמת העולם היא התורה.

ועיקר מקום גילוי הכבוד הוא בביהמ"ק, שנקרא "מכון לשבתך", מכון, מן-כו. ובפרטות בכיור וכונו. כיור, כו-יר. וזהו בסיפא. וברישא, בארון, בכרובים, כרוב, כו-רב. סוד כ"ו בכלי העליון, ארון. וסוד כ"ו בכלי התחתון, כיור. והכיור נעשה מתכשיטי הנשים בכלל, ומכמוז בפרט, כמוז, כו-זם. שורשו תיקון פגם הזימה, שזהו מעלת הכיור, תכשיטי נשים כמ"ש חז"ל.

וגילוי מדרגת כ"ו נגלה בחגי ישראל, תשרי. ר"ה, יום הזכרון. כו-נזר. ועבודתו מלכות, כו-מלת, תמליכוני עליכם. יום הכיפורים, כו-יפר, סוד התרת נדרים בערב יוה"כ כנודע. סוכות, סוכה, כו-סה, כנודע, שם הוי"ה ושם אדנות העולה ס"ה.

ונמשך לפסח, שיסודו שהרג בכורי מצרים והציל את בכורי ישראל. בכור, כו-בר. וכל יציאת מצרים נעשה ע"י משה, שאמו יוכבד, כו-יבד. ונשא את ציפורה, "אשה כושית לקח", כושי, כו-יש. וכל סדר לילה זה הוא שולחן עורך, כו-ער. שנצרך להיות נעורים כל הלילה לספר ביציאת מצרים. ובו שותים יין, ששורשו באשכול, אשל-כו. ושותים ד' כוסות. כוס, כו-ס. ועיקר מצות אכילה בלילה זה, וכן בליל יו"ט ראשון של סוכות. אוכל, כו-אל. ויציאת מצרים היא בבחינת מוציא אסירים בכושרות. כו-שורת. ואמרו חז"ל בכו ושירות. בכו, בוכה, כו-בה, שורש לתשעה באב, כמ"ש חז"ל על הפסוק השביעי במרורים הרוני לענה, שיום בשבוע שיוצא ליל פסח יוצא ליל תשעה באב.

ואזי יצאו ברכוש גדול. רכוש, כו-שר. ונתקיים שפוך חמתך אל הגוים. שפוך, כו-שפ. ונמשך לזמן מתן תורה, הנקרא יום הביכורים. כו-בורים. שהוא יום פטירתו של דוד המלך, שעליו אמרו כנור היה תלוי למעלה מראשותיו וכו'. כנור, כו-נר, בחינת נר למשיחי. ובמתן תורה היה גילוי של "אנכי הוי"ה", בחינת נוכח פני ה'. נוכח, כו-נח.

ונמשך במועדים דרבנן, חנוכה, כו-חנה. שהוא בחודש כסלו, כו-סל. ונעשה בימי אנטיוכוס, כו-אנטיוס. ונמשך לפורים, בחינת ונהפוך הוא, הפוך, כו-פה. ומצות היום שתיה, עד דלא ידע, שיכור, כו-ישר. והנס נעשה ע"י ממוכן, כו-ממן.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אוכח, אוכל, אשכול, ארוך, בכורים, בוכה, כבוד, בכור, כוש, כושרות, כידון, כיור, כוכב, כובע, כישור, כנור, כסלו, מכוח, מכון, מלכות, מכאוב, ברוך, רכוש, תוך, זכרון, יכול, כוס, כושי, כרוב, כתוב, סוכה, הפוך, תיכון, דוכיפת, זכריהו, כומו, כונן, כחול, כליות, נבוכדראצר, יוכבד, כולם, כובס, כוח, כוסם, כוסס, כורש, כושל, כלוב, כליון, כמוש, כמו, כנוע, כריתות, כפור, מיכיהו, מוכן, מכון, מכלול, מכשול, ממוכן, נוכח, נכון, נוכל, נוכרית, עוכר, עכו, עכבור, ערוך, שוכב, שוכה, שכול, שכור, שפוך, כתוש, כוונה. ■ המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה

כתיב (במדבר, יא, ה) זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, את הקשאים ואת האבטחים וגו'. וזהו מאכלם במצרים, אולם במן אמרו (יומא, עה, ע"א) רב אמי ורב אסי, חד אמר כל המינין טעמו במן, טעם חמשת המינין הללו לא טעמו בו, וחד אמר טעם כל המינין טעמו טעמן וממשן, והללו טעמן ולא ממשן.

והיינו כי המן מאכלו ושפעו היה מכח מדרגת הבטחון, דבר יום ביומו. ואבטיח, לשון בטחון, כלומר נפילה ממדרגת הבטחון. שורש חטא עץ הדעת, בזעת אפיך תאכל לחם.

וכמ"ש (ע"ז, ל, ע"ב) אבטיח שנתגלה, אע"פ שאכלו ממנה ט' בני"א ולא מתו, לא יאכל ממנה עשירי. מעשה היה ואכלו ממנה תשעה ולא מתו ואכל עשירי ומת. ופירש"י, מלפפון מלון בלע"ז, וגסה היא, וכשפותחין אותה לאכול קצת ועומדת מגולה אוכל "נחש" ממנה והיא רכה, והארס שוקע בה. הלכך שמעינן מרב ספרא טובא, ראשון לא ישתה שמא נחש זקן שתה שם וצף הארס למעלה, אמצעיים שמא נחש בינוני היה ומפעפע, שתו תשעה לא ישתה עשירי שמא בחור היה. והיינו שבאבטיח מתגלה כל היקף של נחש, זקן, בינוני, בחור. כי שורש החטא העדר בטחון כנ"ל. וכן אמרו (תרומות, ה, ו) ונשוכת הנחש אסורה מפני סכנת נפשות. כי העדר בטחון הוא שורש סכנת נפשות, כי אין לו שמירה.

והנה אמרו (תרומות, ג, א) התורם קשות ונמצאת מרה, אבטיח ונמצא סרוח. והלשון לגבי אבטיח "סרוח", דייקא, שהוא הלשון שמצינו אצל אדה"ר בחטאו בפיתוי הנחש בעץ הדעת, כמ"ש (חגיגה, יד, ע"א) א"ר יהודה אמר רב, אדה"ר מסוף העולם ועד סופו היה, שנאמר למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים, כיוון "שסרח", הניח הקב"ה ידו עליו ומיעטו. ובחינת "מיעטו" זו נגלית אף באבטיח, כמ"ש (עוקצים, ב, ג) הרמון והאבטיח שנמוק מקצתו אינו מצטרף, שלם מכאן ושלם מכאן ונימוק מן האמצע אינו מצטרף.

והנה חטא אדה"ר בחינת תאוה, תאוה לעינים, יסוד המים כנודע. ואבטיח מלא מים כמ"ש (כלאים, א, ח) אין תוחבין זמורה של גפן (לחד מ"ד עץ הדעת גפן היה) לתוך האבטיח שתהא זורקת מימיה לתוכו, מפני שהוא אילן בירק. ועוד אמרו (מעשרות, א, ה) איזהו גרנן למעשרות, וכו', אבטיח משישלק. ופירוש משישלק פירש הר"ש, כמו פיקוס לקישואין, השער שגדל בו בארץ. אולם פירוש נוסף פירש הריבמ"ץ, משייתבשל ויעשה כמו שילוק. מעין מ"ש בבגד (נגעים, יא, ח) השתי והערב מטמאים בנגעים לר' יהודה משישלק. שליקה במים. ■ המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על ידי

הרב שליט"א במיוחד לעלון זה

צעקת וי, על עצם הצער והצמצום, - צעקת אבוי, לאב, לשורש

שרשי האב, אבוי, - צעקה של אבוי. ובלשון הפסוק: "למי אוי למי אבוי". יש ויש אבוי, וי זה עצם הצעקה שהאדם צועק כאשר הוא נמצא בצער, וכגון דורו של אחשוורוש, שהיה אז דור שלם שהיה בו צער שהביא לצעקת וי, כמו שדורשת הגמרא במגילה על שמו של אחשוורוש, שכל חד וחד היה אומר וי לראשו, וכן הוא בכל פרט ופרט כשהאדם נמצא במקום של מיצר, משורש מצרים שהוא לשון של מיצר - הצעקה העולה משם היא צעקה של וי. יש את ההעדר של המשך ההשפעה, את הצמצום שחל בהשפעה, ואז נולדת הצעקה הנקראת וי. וצעקת ה"וי" היא על עצם הצמצום, על עצם הצער - צר, שם חל עומק הצעקה של וי בנפשו של האדם.

אבל אבוי היא צעקה יתר על כן, הצעקה של אבוי אין עניינה כמו וי שהיא צעקה על עצם הצער כשלעצמו, אלא זוהי צעקה לשורש, לאב, להתחלה, לראשית, לראש, "וי לראשו", זהו אבוי אם הצעקה נמצאת רק בענף כשלעצמו, אז עומק הצער והכאב חל על מקום הצמצום, על המקום של העדר ההשפעה, אבל כאשר חל מציאות של צעקה פנימית יותר, שרשית יותר, הצעקה היא צעקה שחלה למקום השורש, כבן המתחטא אל אביו, הוא חושק משתוקק ורוצה לחזור לאב, וכשיש לו מציאות של צער, הוא לא רואה רק את ההעדר של המשך ההשפעה שחסר לו והוא צועק וי, אלא הוא מכיר ותופס שעצם המציאות של הצער עניינו הוא בעצם מה שמתגלה הענף בלי השורש, בלי מקור השפעתו, ואילו היה מתגלה המקור והיה מתגלה השורש, לא היה חסר בענף, אלא היה כולו מציאות של שלימות.

צורת הבריאה, משורש לענפים, מכלל לפרטים

כשיש העדר של גילוי השורש, זה גורם שחל מקום של חוסר השפעה בענף, זהו האבוי, ובהבנה שורשית ורחבה, צורת הבריאה שבורא עולם ברא את עולמו, היא באופן של שרשים וענפים, צורת הבריאה בנויה באופן שיש שורש אחד, ומהשורש נעשים ענפים, ועוד ענפים, ועוד ענפים, וכל ענף וענף הופך לשורש פרטי לענפים שיוצאים ממנו, זה צורת מהות הבריאה, אופן של "אחד" בשורש, התפרטות, שבה עדיין יש מציאות

של אחדות בענפים, שהם אלו השרשים לענפים הבאים אחריהם, וככל שהדבר מתרחק יותר מן השורש, חל בו אופן של התפרטות, וכשחל מציאות של קלקול, חל גם היפרדות, הם נפרדים זה מזה.

וא"כ, כל צורת הבריאה שבורא עולם ברא, הוא באופן של כלל ופרט, שורש וענפים.

התפיסה הזו היא תפיסה ששייכת למהלכי מח, חכמה, בינה, דעת, והיא שייכת גם למערכת הלב, הן מכח ה"חכמת לב", ה"מוחין" שבלב, והן מכח תפיסת החוש שנמצאת בלבו של האדם.

בתפיסה מהלכי המוחין, בירור בכל דבר ביחס למה הוא ענף, וביחס למה, הוא שורש

בתפיסת מהלכי המוחין, צורת הדבר היא באופן כזה, שבכל דבר ודבר שהאדם נוגע בו, הוא מביט איה שורשו, איה מקורו, והדבר שבו הוא עוסק, ביחס למה הוא ענף, וביחס למה הוא שורש לאחרים, זה בעצם, הצורה הפנימית וליתר דיוק, הצורה השרשית, שבכל דבר שהאדם עוסק בו, הוא מברר במהלכי המוחין, ביחס למה, אותו דבר הוא ענף, וביחס למה הוא שורש, ועל ידי כן האדם מקבל תמונה בהירה ושלימה של צורת החכמה, לולי כן, זה בבחינת "והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו", זה סבך, דברים מעורבים זה בזה, מסובכים זה בזה, כאשר הכללים מתערבבים עם הפרטים, השרשים מתערבבים עם הענפים, חלה מציאות של תערובת, סבך.

אבל כאשר יש תמונה ברורה, תמונה מאירה, אז האדם משיג ומבין בכל פרט ופרט, מהו השורש, מהו הענף, ביחס למה הוא שורש, ביחס למה הוא ענף, כמו שנתבאר. זה שייך למהלכי הדעת, למח, בבחינת "ואמלא אותו בחכמה בתבונה ובדעת", ג' חלקי המוחין כנודע.

במהלכי תפיסת ההויה, תפיסת שורש וענפים בכללות הנשמות, ותפיסת שורש וענפים שבכל נשמה

אבל מלבד מה ששייך הדבר בחלקי המוחין, שזהו הסוגיא של עמל התורה, לקנות את בהירות המוחין, במבט הבהיר, הן ב"אורייתא", והן ב"ברא עלמא" לפי"ז כתולדה מה"איסתכל באורייתא", הדבר קיים גם במהלכי ההשגה, במהלכי תפיסת ההויה, במהלכי

"עשתה" מצד ניוול, אבל יש "עשתה את צפרניה" מצד יופי, כלומר, שכל מדריגתו היא שהוא תופס את הענף, את הקצה האחרון, כעצם ההויה, כשורש, ובוה הוא עוסק בכל ימי חייו, והחלק המתגלה באדם באופן הזה, שהקצה האחרון של הנפש המתלבש בגוף, הופך להיות עיקר מציאותו של האדם.

הכניסה לפנינים, - המבט העמוק שהוא זוכה לשורש המקום בו היה קודם לכן

בפנים הללו, בעצם כל תפיסת האדם היא חיים במקום של ענף, של הקצה התחתון שבאדם, ובדקות יותר, אפילו עלה, אבל המציאות של החיים אצלו שזה המציאות, זה השורש.

וככל שהאדם "זכי יתיר", כלשון חז"ל, אז הוא מגלה את הפנים היותר עמוקות שנמצאים בנפש, את חלקי הנפש, חלקי הרוח, חלקי הנשמה, ולמעלה מכך, וכשהוא מגלה יותר עומק, אם הוא לא נותן דעתו לדבר, אז הוא גילה, מבחינתו מקור יותר פנימי, שורש יותר פנימי של חיות, אבל כשהוא מביט נכון על הדברים, כשהוא מקבל דעת ישרה, כאשר הוא נכנס מעט יותר פנימה, ולו מעט שבמעט, הוא צריך לקבל את המבט שיש שורש ויש ענף, כל זמן שהוא נמצא רק בגלד החיצוני של החיים, בשלב החיצוני ביותר של החיים, שם הוא יכול לתפוס שזה עצם המציאות, אבל כשהוא נכנס מעט יותר פנימה, אם הוא לא מביט, זה נראה לו שהוא תפס משהו יותר פנימי, ואם הוא לא מביט כלל, גם את זה הוא לא רואה, כניסתו לפנינים היא באופן של "מלומדה".

אבל אם הוא מביט עמוק, הוא משנה את המבט שלו על המציאות, המבט שלו על המציאות משתנה, הוא תופס שהוא בנוי באופן של פנים, ולפני ולפנים, וחוזר חלילה, שעומק האדם בנוי באופן של שרשים ובאופן של ענפים, ואז כשהוא נכנס מעט יותר פנימה, אין כוונת הדבר רק, שהוא זכה לעוד הבחנה, כאדם שהיה לו כסף והוא זכה לזהב, [אם זה זכות, לפי עניינו], אלא כוונת הדבר, שהוא זכה לשורש, למקום הפנימי, שהוא שורש לאיפה שהוא היה מקודם לכן, ודי לו אם יש לו שתי תפיסות שיש לו ביניהם יחס של שורש וענף.. ■ המשך בע"ה שבוע הבא מתוך סדרת

בלביפדיה עבודת ה'.

החוש שנמצאים בליבו של האדם, יש את שורש כל הנשמות כולם, שהוא בכסא הכבוד, ובדקות יתר על כן, ושם יש נשמה אחת שהיא נקראת "נשמת כנסת ישראל", נשמה אחת, במקום הזה, זה כלל, זה שורש, מציאות אחת, כלל כל נשמות ישראל הם הויה אחת, משם ואילך נעשים שורשים וענפים, שהם מתפרטים ומתפרטים עד שיש את המקום של נשמת כל אחד ואחד, ובנשמת כל אחד ואחד עצמה, "חמשה שמות יש לה לנפש" כמו שאומרים חז"ל, כידוע מאד, מהשורש העליון, עד החלק התחתון בנפשו של האדם, והשורש העליון של נפשו של האדם, היא מקושרת בשרשה באורייתא והיא מקושרת בשרשה בו יתברך שמו, כביכול, חד עמו ממש, "חלק אלוך ממעל".

וא"כ, יש את כללות כל הנשמות, שבמקום הכלל היא נשמה אחת, ויש את ההתפרטות לשורשים וענפים, ויש את הפרט של כל נשמה ונשמה שהיא בנויה ג"כ באופן הזה, של שורש עליון שבו היא קשורה ומושרשת ללעילא, עד הענף התחתון, הקצה התחתון, המתלבש באדם, עד המקומות היותר שפלים, עיקרו בלב, ומתפשט עד מקום הכבד, והארתו משתלחת לכל חלקי גוף האדם עד השערות והצפרניים שאינם ממש מהאברים הגמורים שבאדם.

בקטנות, הנפש במדרגת ענף, והאדם רואה את נפשו כשורש, כעצם הקיום

כאשר האדם נולד מתחילת יצירתו, והוא מקבל את אותה הנפש, היחס שיש לו אל הנפש שהוא מקבל, הוא ביחס של תפיסה של הענף כשלעצמו, הוא לא רואה את נפשו כענף בלבד אלא הוא רואה אותו כעצם הקיום כביכול, שזה השורש.

והנפש הזו, שכמו שהוזכר שבכללות היא מתפשטת גם בשערות במידת מה, והיא מתפשטת גם בצפרניים במידת מה, [על אף שבכללות הם נקראים "איברים מתים", אבל במידת מה היא מתפשטת בהם, שמכח זה היא מגדלת ומחיה אותם].

בקטנות של האדם, נפשו נמצאת באמת, באיתגליא, במדריגת שערות, במדריגת צפרניים, וכאשר האדם באמת נשאר באותו מקום, "בן כסיל", "מסלסל בשעריו", הוא מתנאה, "ועשתה את צפרניה" שיש

סוד חיוב ושליה שורשו בשני הבחנות הצמצום

זאת ועוד. כל הבריאה בנויה בסוד הן ולא, חיוב ושליה, עשה ולא תעשה. ושורש הדבר הוא, בשני תפיסות הצמצום שנתבארו כאן. הגם שבעצמות אור א"ס הפשוט א"א לומר זאת, אולם גם שם בדקי דקות הע"ס הגנוזות במאצילן הם הצמצום, וזהו כנגד לאו, והאור א"ס הוא עצמיות האור, וזהו כנגד הן. אולם במדרגה השניה של הצמצום שנתבארה כאן, הנקודה הזו בהירה מאד, מחד ישנה הבחנה שהצמצום הוא הסתלקות, וזהו העדר, שלייה, לאו, לא תעשה. ומאידך ישנה הבחנה בצמצום של העצמת האור, וזהו חיוב, הן, עשה. מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך, אולם ריבוי השמן מכבה את האור, וכן ע"ז הדרך. כאן אנו רואים היכן שורשי יסודות הבריאה, וכיצד הם מתגלים כאן.

והנה הצמצום הזה היה בהשוואה א' בסביבות הנקודה האמצעית ריקנית ההוא באופן שמקום החלל ההוא היה עגול מכל סביבותיו בהשוואה גמורה ולא היה בתמונת מרובע בעל זוויות נצבת לפי שגם א"ס צמצם עצמו בבחי' עגול בהשוואה א' מכל צדדים והסיבה היתה לפי שכיון שאור הא"ס שוה בהשוואה גמורה הוכרח גם כן שיצמצם עצמו בהשוואה א' מכל הצדדים ולא שיצמצם עצמו מצד א' יותר משאר הצדדים.

בפשטות ההגדרה היא, שמחמת שהא"ס פעל את הפעולה, והוא שווה בהשוואה גמורה, לכן גם הצמצום נעשה בהשוואה. אבל בעומק יותר, ביאור הדברים ע"פ מה שנתבאר לעיל, שתכונת ההשוואה בא"ס לא חל בה בעיקר הצמצום, ולכן הצמצום נעשה בהשוואה [הגם שודאי בדקי דקות חל גם בהשוואה צמצום, שהרי קודם לכן זו השווה של א"ס, והשתא זו השווה של צמצום, אבל סוף-סוף עצם תכונת ההשוואה נשארה בגילוי, והיא המשיכה מהא"ס].

ונודע בחכמת השיעור שאין תמונה כ"כ שוה כמו תמונת העיגול משא"כ בתמונת מרובע בעל זוויות נצבת בולטות וכן תמונת המשולש וכיוצא בשאר התמונות וע"כ מוכרח הוא להיות צמצום הא"ס בבחי' עיגול והסיבה הוא בעבור שהוא שוה בכל מידותיו כנ"ל. גם בפ' בא דמ"ב איתא מנא בעיגולא דאיהו י' ועיין בפ' פקודי דרנ"ח דקאמר כי היכלות

ומה שבהם הם עיגולים. עוד יש סיבה אחרת והוא בעבור הנאצלים אשר עתיד להאצילם אחר כך בתוך המקום החלל ההוא הריק ופנוי כנ"ל. והענין הוא כי בהיות הנאצלים בתמונת העגולים הנה אזי יהיו כולם קרובים ודבוקים בא"ס הסובב אותם בהשוואה א' גמורה והאור והשפע הצריך להם יקבלום מן א"ס מכל צדדיהם בשיקול א' משא"כ אם היו הנאצלים בבחי' מרובע או משולש וכיוצא בשאר תמונות כי אז היה בהם זוויות בולטות קרובות אל הא"ס יותר משאר צדדיהם ולא היה מקבלים אור א"ס בהשוואה אחת. ובסוף ענף ג' יתבאר טעם למה הוצרך ענין הצמצום הזה ומה ענינו:

הארה בהשוואה אחת לכולם - עניינה

נבאר בקצרה את הנקודה שהוזכרה כאן בדברי הרב ז"ל. ישנם שני צורות של הארה מהא"ס לנבראים, הארה של הדרגה, והארה של השתוות. הארה של הדרגה זהו סוד הקו. והארה של השתוות זהו מה שהאור א"ס שווה, והצמצום שווה, והעיגולים שווים, ולכן מאיר האור הארה תמידית בשווה לכולם. לפיכך, אם הבריאה לא הייתה בצורה של עיגולים, הרי שכל הבריאה הייתה בהארה של הדרגה, ולא בהארה של השתוות.

וזהו מה שכתוב כאן בדברי הרב ז"ל: שאם היו הנאצלים בבחי' מרובע וכו' אז היה בהם זוויות בולטות קרובות אל הא"ס יותר משאר צדדיהם ולא היה מקבלים אור א"ס בהשוואה אחת. ההארה של הדרגה כבר קיימת, אולם על מנת שיהיו שני סוגי הארות, גם הארה של הדרגה וגם הארה של השתוות, לכן זה נעשה באופן שהאור א"ס שווה והצמצום שווה והעיגולים שווים, ואזי הוא מאיר לכולם בשווה.

ונדגיש, שעיקר ההארה איננה מדין העיגולים, אלא עיקר ההארה היא מדין הקו, כמו שמאריך הלשם רבות. אולם שני ההארות נצרכות כנ"ל, שמצד הארת הקו מאיר האור א"ס שאין לו קץ שממשיך הלאה והלאה, וזהו סוד הקו שממשיך וממשיך ובוקע עד אור א"ס למטה, וכן זהו סוד כל ההולדה, כנ"ל. ומצד הצמצום מאיר ההארה של השתוות שמכחה מאיר האור א"ס בדבר. ולכן צריך את שני סוגי ההארות, ולא רק את הארת ההדרגה.

זהו תמצית מהלך פני הצמצום, בקצרה ממש.

מ"ב ענין הצמצום הזה הוא לגלות שורש הדינין כדי לתת מדת הדין אח"כ בעולמות

לא מדובר כאן בדין בפועל, אלא כמו שמחודד במהרח"ו, מדובר כאן בשורש הדין. ולכן מ"ש הרב ז"ל: כדי לתת מדת הדין עד השתלשלותה בפועל, כל זה הוא אח"כ בעולמות, ולא השתא.

מהו האור שנסתלק ומהו האור שנשאר בצמצום - ב' מהלכים

בהגהות וביאורים (אות ה') על אתר הביא את דברי המהרח"ו, וז"ל: וכתב מהרח"ו בסי' כ"י של השמ"ש וז"ל, ונלע"ד עם הנ"ל בפ"א כי הנקודה האמצעי שהוא שורש העלם הדין נשאר שם במקומו, ואור החסד נסתלק ונתצמצם אל הצדדים, והנקודה האמצעית היא נשארת בבחי' אויר שאינו נתפס כנודע, כי גם האויר נברא הוא, והוא ממש ואינו נפרד בלתי ית', ואז בהיותה יחידה בלי חסד, אז נתגשמו שם הכלים ונתהוו, ואח"כ חזר האור החסד לתוכם ונעשה בחי' א"ק ושאר העולמות. עכ"ל.

מתבאר כאן מדברי הגהות מהרח"ו, שהאור שנשאר הוא הדין, ואור החסד הסתלק. ונחדד. יש את הפעולה, יש את מי שנשאר, ויש את מי שהסתלק. הפעולה זהו הצמצום, ששורשו דין. מי שהסתלק זהו אור החסד, ומי שנשאר זהו אור הדין. כלומר, הדין הנשאר יוצר את הפעולה לסלק ממנו את החסד. הרי שיש כאן שתי הבחנות של דין, יש את מה שנשאר - אור הדין, ויש את הפעולה שגורמת לחסד להסתלק, והוא בבחינת כח הדין שגורם לחסד להסתלק.

ובעומק, עצם שליטת הדין שנשאר הוא גורם לחסד להסתלק מהמקום. מלה"ד, שני אנשים הנמצאים יחדיו ואחד גובר על רעהו, מי שגובר ונשאר כאן הוא הגורם לשני להסתלק. וה"ה כאן, מדת הדין הנשארת היא הגורמת למדת החסד להסתלק. ונמצא שבעומק יש כאן חסד לעומת דין.

נקדים לבאר את ההבנה הפשוטה בדברי הרב ז"ל. ההבנה הפשוטה היא שהיה אור א"ס ונסתלק, ומה שנשאר זהו אור הגבול, וזה גופא נקרא דין. ולפ"ז לא אור החסד זהו מה שהסתלק, אלא מה שהסתלק זהו אור א"ס, ומה שנשאר הוא הגבול, וכל גבול הוא שורש של דין, מחמת שיש לו גבול. כל דין נקרא כך מלשון דין (בניקוד צירי), "זה", אין כאן יותר מזה. וכן דין, אותיות די-ן, שאמר לעולמו די. זה כל מה שיש כאן. נמצא, שההבנה הפשוטה היא שמה שהסתלק זהו אור א"ס, ומה שנשאר זה הגבול, והגבול יכול ליקרות דין.

אולם, מדברי המהרח"ו מתבאר אחרת. הלשון שהשתמש כאן מהרח"ו הינו "אור החסד". מחד אפשר לומר שהלשון חסד איננו על דרך הדקדוק. אמנם אפשר לבאר אופן שני, יותר מחודש. והוא, שבע"ס הגנוזות במאצילן, שהם שורש הבריאה, בהם גופא היה צמצום. כלומר, לפי האופן הזה, הצמצום לא היה בעצמות אור א"ס, אלא הצמצום היה בע"ס הגנוזות במאצילן, שבהם גופא מדת הגבול שלטה. וזה היה באופן שהחסד הסתלק, והגבול, הדין, הוא זה שנשאר. ובדקות, לאחר מכן חוזר אור א"ס בחזרה לתוכו, שזהו אור החסד. והבן שלפ"ז כל עסקנו אינו אלא בז"ת. ובדקות, תורת מהרח"ו עוסקת בז"ת, ותורת מהר"י סרוג, בג"ר.

כמו שהדגשנו, זהו חידוש. הפשטות היא כנ"ל, שהיה א"ס והסתלק, ונשאר כח הגבול. ובעומק מצד כך זה אפילו לא נקרא מידת הגבורה, הדין, אלא זה נקרא מדת המלכות, שהיא הקצה האחרון של הדבר. כל הבריאה נבראה כביכול במלכות א"ס כידוע, ומצד כך מה שהסתלק זה א"ס, ומה שנשאר זהו הגבול, והגבול הזה נקרא מדת המלכות. המלכות היא הסוף, ולכן היא מדת הגבול. יש קצבה לכל דבר, וזו היא מדת הדין. והקצה האחרון של כל דבר, זו היא מדת המלכות.

■ המשך בע"ה שבוע הבא מתוך סדרת עץ חיים למתחילים.

אור א"ס

מביא ללעת"ל, משא"כ חשבונות רבים. ומצד כך יש אז לשעבר ואז לעתיד (עיין ערך קטן דעת). לשעבר היה יושר, ולעתיד יהיה יושר. והשתא חשבונות רבים.

וכתיב (שמואל, ב, יט, ז) כי אז ישר בעיניך.

שערות

עשו - איש שעיר, אדום. וכתיב (שמות, טו, טו) אז נבהלו אלופי אדום. ובנו נקרא אליפו, אז-פיל. וכן שעיר של עשו ניתן לעזאזל, אז-עזל. וכתיב (אחרי מות, יז, ז) ולא זיבחו עוד את זבחיהם לשעירים אשר הם "זנים אחריהם", ר"ת אז. ואז במילוי אל"ף זי"ן עולה ביגמט' והוא עיף (תולדות כה, כט) שנאמר בעשו. וכן עולה עשו - אחיו בא מצידו. וכן עולה אלופי אדום.

ועוד. שער - שערים. וכתיב (שופטים, ה, ח) אז לחם שערים וגו'. ושם (יא) אז ירדו לשערים.

אזן

אז-ן. וכתיב (שמואל, א, כ, יב) אז אשלח אליך וגילתי את אזנך, ושם (כב, ח) ואין גלה את אזני. וכתיב (איוב, לג, טו) אז יגלה אזן אנשים. ועוד. ובדרך רמז, על אזנך (כי תצא, כא, יד) עולה אז במילוי. ובאזן מתחיל שערות הדיקנא. וכתיב (תהלים, קלג, ב) "זקן אהרן" שירד על פי מדותיו, ר"ת אז.

חוטם

כתיב (דברים, כט, יט) לא יאבה ה' סלוח לו, כי אז יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא.

וכתיב (תהלים, עו, ח) ומי יעמוד לפניך מאז אפריך.

פה

שחוק. כתיב (תהלים) אז ימלא שחוק פינו. ועוד. אכילה. ובקלקול ר"ת אז, זרים אכלים (ישעיה, א, ז).

ועוד. כתיב (צפניה, ג, ט) אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה'.

ועוד. תפלה. פעם ראשונה שמצינו בתורה לשון אז (בראשית, ד, כו) אז הוחל לקרוא בשם ה'. וברד"ק שם, יש מפרשים הוחל לשון חלול, ויש מפרשים לשון תחלה. ובתרגום מצאנו שתי נוסחאות, יש נוסחא בכך ביומוהי שריאו בני אנשא לצלאה בשמה דה'. פירש הענין אז הוחל לשון תחלה, כי בימיו החלו בני"א לקרוא בשם ה', כלומר להתפלל אליו

אז ר"ת זה אנכי. בחינת אנכי - הוי"ה, זה ה' קוינו לו. וכן ר"ת זה אלי (בשלח, יד, כ). וכן כתוב (שמואל, ב, ז, כב) ואין "אלהים זולתך", ר"ת אז. וגילוי זה יהיה אז, לעת"ל (עיין ערך קטן דעת), ביום ההוא יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד. ועיקר שלמות גילוי אור א"ס לעת"ל, אז. וכן קודם שנברא העולם, בחינת עבר, אז. עיין ערך קטן דעת, שאז משמש לעבר ועתיד. וכן כתיב (ישעיהו, מה, ה) "זולתי אין אלהים", ר"ת אז. וכן כתיב (רות, ד, ב) אין זולתך, ר"ת אז. ומשם יצא אורו של משיח. א"ז ר"ת אור זרח, כמ"ש (ישעיהו, נח, ח) "אז יבקע כשחר אורך". וכן אז במילוי, אל"ף זי"ן, עולה אני הוי"ה אלקיכם. וכן עולה "אל ואין עוד" (ישעיהו, מה, יד).

צמצום

שורש לע"ז. ובפרט, ע"ז הנקרא זבוב. ובדרך רמז, כתיב (מלכים, ב, א, ב) זבוב אלהי, ר"ת אז.

ועוד. חלל. פעם ראשונה שכתוב בתורה אז, (בראשית, ד, כו) אז הוחל לקרוא בשם הוי"ה. ופירש"י, לשון חולין (לשון חלל) לקרוא את שמות האדם ואת שמות העצבים בשמו של הקב"ה לעשות אלילים ולקרואן אלהות. ובר' סעדיה גאון שם, שבימי אנוש התחילו האנשים לצרף את שם אלהים לשמותיהם, כגון מחויאל ומתושאל.

וכתיב (ויחי, מט, ד) אז חללת יצועי עלה.

קו

כל הבריאה, א"ק ולמטה ממנו הם בחינת ז"ת ביחס לעליון, כנודע מהקדמת הרש"ש. וזהו אז, א' - אור אין סוף הנמשך ע"י הקו, לעולם א"ק ולמטה, שהוא בחינת ז' בערכו.

עיגולים

אז, ר"ת אלהי זהב (כי תשא, לב, לא). כי כאשר נסתלק משה (עיין ערך קטן דעת) שמדתו אז, "זה האיש לא ידענו מה היה לו", נתעלם בחינת א"ז ר"ת זה אלי, ונעשה בחינת אלהי זהב. וכן אז במילוי עולה להם עגל. ובתיקון נעשה "מחול" דתיקון. וכתיב (ירמיה, לא, יב) אז תשמח בתולה במחול.

יושר

כתיב (שמות, טז, א) אז ישיר משה. ישיר מלשון ישר. וכן אז ישיר ישראל (במדבר, כא, יז) ישראל, ישר-אל. כי היושר

אבא

אז, ר"ת אבינו זקן, כמ"ש בנות לוט (וירא, יט, לא) ומשם יצא בקלקול מואב, מ-אב. ובתיקון שורש לידת משיח, שהוא במדרגת אז, כנודע, בבחינת אז ימלא שחוק פינו.

ובדרך רמז, כתיב (שמואל, ב, ז, יד) אהיה לו לאב והוא יהיה לי - לבן, עולה בגימט' אז במילוי.

אמא

כתיב (קדושים, כ, יד) ואיש אשר יקח את אשה ואת "אמה זמה" היא, ר"ת אז. כי לקיחת האם היא בחינת בינה, בחינת אז. עיין ערך קטן בינה. וכן כתיב (הושע, ב, ז) זנתה אמם, ר"ת אז. וכאשר מזנה ח"ו מתקיים בה בטנך צבה (נשא, ה, כא) עולה בגימט' אז במילוי.

ד"א

עיין קהלת יעקב (ערך אז, ט) אז ר"ת אריך זעיר וכו'. נראה לענ"ד שאז רומז על זעיר אנפין. וזהו שאמר במדרש (שמ"ר, כג, ג) כל קילוסו של משה לא היה אלא באז, ששם אחיזת משה בת"ת שהוא הזעיר.

וכן אז ר"ת למפרע זעיר אנפין. וכן אז מלא, אל"ף זי"ן עם הכולל גימט' ז' הווי"ת עם ז' כוללים נגד ז' ספירות של זעיר, עי"ש בהרחבה. אולם כאשר אינו מקבל שפע עליון נעשה אז, ר"ת איש זר, זר לעליון. וכאשר מקבל השפע ר"ת איש זך (משלי, טז, ב).

ועוד. סוד מדות. א"ז ר"ת אשר זדו (שמות, יח, יא) מדה כנגד מדה.

נוק

בקלקול. עיין קהלת יעקב (ערך טז, יא) בסט"א יש אז, אשת זנונים (ר"ת), אל זר (וזהו זרש, כמ"ש (אסתר, ה, י) זרש אשתו, ר"ת אז), אויבים זדים. מגלה עמוקות אופן כ"ז. ועי" התורה הק' (הנקראת אשת חיל) מפילין אותה אשה זרה. וזהו אז ישיר משה את השירה, שכן השירה בגימט' אשה זרה עם כללות שני תיבות, השירה הוא התורה כמ"ש (דברים, לא, יט) ועתה כתבו לכם את השירה.

ובדרך רמז, כתיב (שלח, יד, לג) את זנותיכם, ר"ת אז. וכן (שם, טו, לט) אתם זונים. וכן זונים אחריהם, וכן (כי תצא, כג, יט) אתנן זונה. וכן (משלי, כד, ט) זמת אולת. ■ המשך בע"ה בשבוע

הבא נכתב על ידי הרב שליט"א במוחזד לעלון זה להארות, הערות, והוספות: rav@bilvavi.net

בעת צרתם ולהספיק צרכיהם, כי עד ימי אנוש לא היתה דעתם שהתפלה מועילה להם, כי מה שנגזר נגזר ואין להשיב. ולמה שראינו בדברי רז"ל (ב"ר, כג, ז) וכן דעת רוב בנ"א, כי בימי אנוש טעו בנ"א אחר ע"ז, יהיה הפירוש כי אז החלו בנ"א לקרא לכוכבים ומזלות בשם ה', כלומר כי להם היו עובדים ומתפללים, כי היתה דעתם כי הם אמצעים בין האל ובין שאר ברואיו, וכו', עי"ש. וכן כתיב (תהלים, קמב, ו) זעקתי אליך, ר"ת אז.

עינים - שבירה

מיתה, רציחה. וכתיב (יהושע, כ, ו) וישב בעיר ההיא עד עמדו לפני העדה למשפט עד מות הכהן הגדול אשר יהיה בימים ההם, אז ישוב הרוצח ובא אל עירו. ומיתת כהן בחינת אז, בסוד הפשט ח' בגדיו. ועוד. מצורע חשוב כמת. ובדרך רמז, טמא הנגע, עולה אז במילוי, קע"ח.

ומצד התיקון אז ר"ת זה אביט (ישעיהו, סו, ב). וכתיב (ישעיה, לה, ח) אז תפקחנה עיני עורים. וכתיב (שם, ס, ה) אז תראי ונהרת.

עתיק

עיין קהלת יעקב (ערך אז, ג) כשמאיר א' בחינת עתיק ואריך למלכות בחינת ז', אז הצירוף א"ז דמלכות איהו "חרב להווי"ה מלאה דם" (ישעיה, לב, ו), (זוהר בשלח, מד, ע"א) וז"ל שם, ר' אבא פתח ואמר, אסתכלנא בכל תושבחן דשבחו לקב"ה, וכולם פתחו באז, אז אמר שלמה, אז אמר יהושע, אז ישיר ישראל, אז ישיר משה, אלא הכי תאנא, כל ניסין וכל גבורן דאתעבידו להו לישראל כד אתנהיר נהירו דעתיקא קדישא בעטריו גליפין רשימין באז, כד אתחבר נהירו דא' ומטי לז' כדין עביד ניסין וגבוראן, בגין דאתחבר א' עם ז', ודא הוא שירתא.

ועיין זוהר חדש (מה, ע"ב) אז איתם. אז, אל"ף נהירו דעתיקא, זי"ן שבע דרגין דכלילן דיעקב. כיון דכל האי אתחבר כדין אהיה תם, דהכי אקרי מכתם, מך ותם. מך בגין דלית לה נהורא מדיליה. תם כד סיהרא באשלמותא ונהורא נהירין עילאין, כדין תם.

ועוד. עתיק - ענג, כנודע. וכתיב (ישעיה, נח, יד) אז תתענג על ה'. וכן כתיב (איוב, כב, כו) כי אז על שדי תתענג.

אריך

בחינת אב זקן, ר"ת אז. וכן איש זקן. וכן זקני ארץ.

בהשתוקקות וצמאון לקבל תשובה מאהבה
אשר היא גאולת הנפש ממש

תודה מעומק עומק הלב הדברים נכתבים באמת מתוך
הרגשת קשר עמוק מאוד לרב שליט"א אשר הוא חיינו
ותקוות נפשינו בדור דידן.

תשובה

א. בחיצוניות זהו ענין של כמות, קריאה מהירה עם הבנה כללית.
ולכן פחות לימוד תוסי', אלא יותר רש"י, וב"י, וכדו'.

בפנימיות זהו תנועה שכלית מהירה, פשוטה.

ב. תנועת שכל מהירה. וכאשר זוכה לכך לא מתוך אימוץ, אלא
מטבעיות השכל, זהו הוצאת השכל מן הכח לפועל.

והוא הנקרא בלשון הקדמונים "שכל הפועל", ושכל הפועל נקשר
עם המושכלות, כטבע מצא מין את מינו.

ג. לומר כמו שנתבאר ברמח"ל בעץ החיים שחוזר בפשיטות בפיו
או במחשבתו על אותו דבר כגחלת שמלבים אותה, וע"י נפתח
לו צוהר להבנת הענין. וכדברי הליקוטי מוהר"ן שהוא כמקיש על
הדלת עד שנפתח לו. וזהו בינה בפשיטות.

ד. לא. שם זהו יסוד חז"ל הידוע, ליגמר והדר ליסבר.

ה. אינו בהכרח שווה לחלוטין. כי המיגרס קרוב לכך. אולם
הליסבר יכול להיות באופן של התבוננות מורכבת כתורת העיון
הליטאי בהוויות דאביי ורבא, וכתורת חב"ד בחסידות, וכתורת
הלשם בקבלה.

ו. א. נצרך הבנה כללית אולם לא פרטית, כנ"ל אות א'. אם אינו
מבין הבנה כללית אינו נחשב לתלמוד תורה.

ב. כנ"ל, תנועת שכל מהירה.

ז. ההשגה היא על דרך השלילה. ולמעלה מכך הכרה בהויות
ית"ש, וזהו למעלה מהשגה. ■ המשך בע"ה בשבוע הבא מהארכיון של שו"ת

ה. ב'דע את מחשבותיך' הרב מבאר שלהגיע לנביעה פנימית
צריך להקיף ספרים רבים (לגרוס?) ומאיךך עיון עצמי עמוק.
האם זה תואם למהלך הנ"ל או שונה?

ו. בספר של הרב על ריכוז הרב מדגיש שלא ראוי ללמוד כמות
גדולה אלא להתאים כל אחד לפי חלקו באופן שיוכל להתחבר
ולקנות תלמודו ושריבו פוגע בריכוז וגורם פיזור. האם זהו
מהלך שונה מהנ"ל?

ז. כתב בשיחות הר"ן (ע"ו) וז"ל: "ואם ישארו איזה דברים
שאעפ"כ לא יוכל לעמוד על כוונתו מה בכך כי מעלת ריבוי
הלימוד עולה על הכל וכמו שאמרו חז"ל "לגמור והדר לסבור
ואע"ג דלא ידע מאי קאמר וכו..."

1. איך זה מתיישב עם מה שכתב מ"א בסימן נ' סק"א
שהלומד משנה ואינו מבין אינו נחשב ללימוד (וה"ה גמ') ?

2. מה פירוש הגמ' לגמור וכו' כנ"ל לפי מוהר"ן ז"ל ?

ח. מבואר בשיעור של הרב על פורים (מלפני שנים רבות)
שפנימיות הדרך של נשמת מוהר"ן ז"ל היא הסרת הלבושים
והפשטתם, ואף את הלבוש האחרון של - 'צדיק יסוד עולם'
ולהגיע אליו יתברך בעצם.

והיינו שהצדיק העליון דבוק בא"ס ומתדמה לבוראו, וכשם
שאותו יתברך אנו מכנים רק על דרך השלילה 'אין סוף' כע"ז
כביכול הצדיק, כל הנגלה בתורתו הוא רק חיצוניות כוונתו, אך
פנימיותה הוא מה שנראה לכאורה ההיפך הגמור, שמשיגים
פנימיותו רק על דרך השלילה כעין הבו"ת כביכול, והיינו להסיר
הלבוש של 'הצדיק' ולהתכלל בו יתברך בעצם בלא לבושים
כלל, האם זו כוונת הרב שליט"א בעניין מדרגת 'תמימות לשם
תמימות' - 'אורו של משיח', וזו כוונת רביז"ל בעצמו בעומק
פנימיות דבריו?

(שאף שבחיצוניות תורתו נגלה התמימות רק כדרך להשיג
החכמה, אך פנימיות כוונתו ז"ל להתקשרות אליו יתברך בעצם
והוא רמוז בכל תורתו)

סליחה על האריכות

נא לשמור על קדושת הגליון

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245 | USA 718.521.5231

להצטרפות לרשימת העלון | לכל ענייני העלון | לקחת חסות עבור עלון info@bilvavi.net

רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ משלוח ברחבי העולם 03.578.2270 | books2270@gmail.com

דרושים מתנדבים לכתוב שיעורי הרב. לפרטים נא ליצור קשר 053.319.7481 / info@bilvavi.net

ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים 02.502.2567 | ספרי אברמוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק 03.579.3829